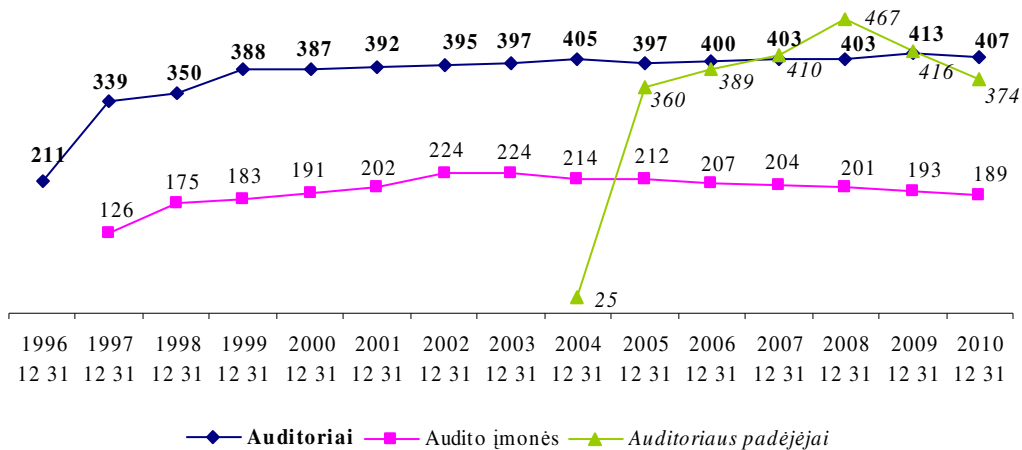

AUDITO RINKOS APŽVALGA, 2010 M.

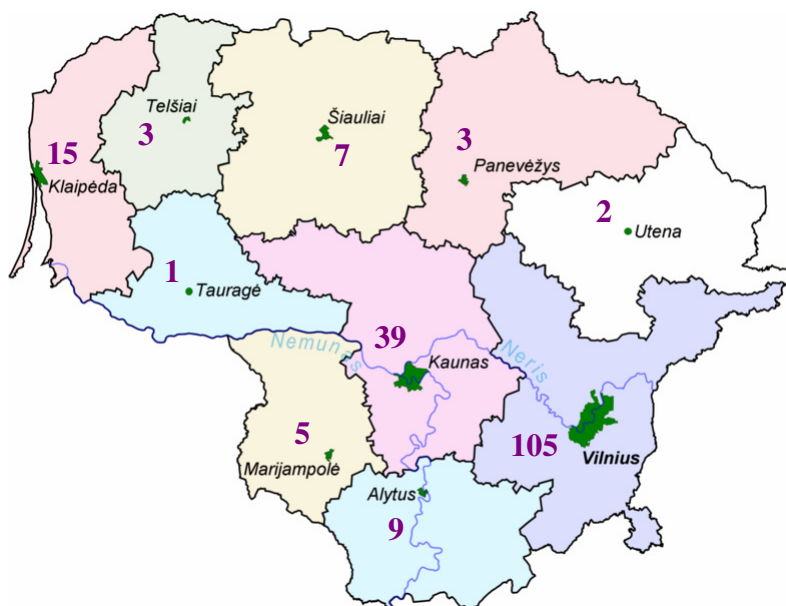
2011 m. balandžio 1 d.

Lietuvoje auditoriaus vardą, suteikiančią teisę atlikti finansinių ataskaitų rinkinio auditą (toliau – auditas), 2010 metų pabaigoje turėjo 407 atestuoti auditoriai (toliau – auditoriai) – Lietuvos auditorių rūmų nariai; auditoriaus vardo siekiančių asmenų buvo 374, t. y. asmenys įrašyti į auditoriaus padėjėjų sąrašą (toliau – auditoriaus padėjėjai); o į audito įmonių sąrašą buvo įrašytos 189 įmonės (toliau – audito įmonės) registruotos Lietuvoje (kitose šalyse registruotų įmonių prašymų, dėl įrašymo į audito įmonių sąrašą Lietuvoje, nebuvo gauta).

1 pav. Auditorių ir audito įmonių skaičius

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, auditą auditorius gali atlikti tik jeigu jis yra: individualios audito įmonės savininkas (5,5 proc. visų auditorių), tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys (0,5 proc.) arba dirba audito įmonėje (58,5 proc.). Lyginant su 2009 metais, auditorių, auditoriaus padėjėjų ir audito įmonių skaičius mažėja (1 pav.).

2 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal apskritis

Daugiausiai audito įmonių yra įkurta didžiuosiuose Lietuvos miestuose: Vilniuje – 102, Kaune – 38 ir Klaipėdoje – 11. Tuo tarpu kituose šalies miestuose įkurtos tik 38 audito įmonės. Lyginant

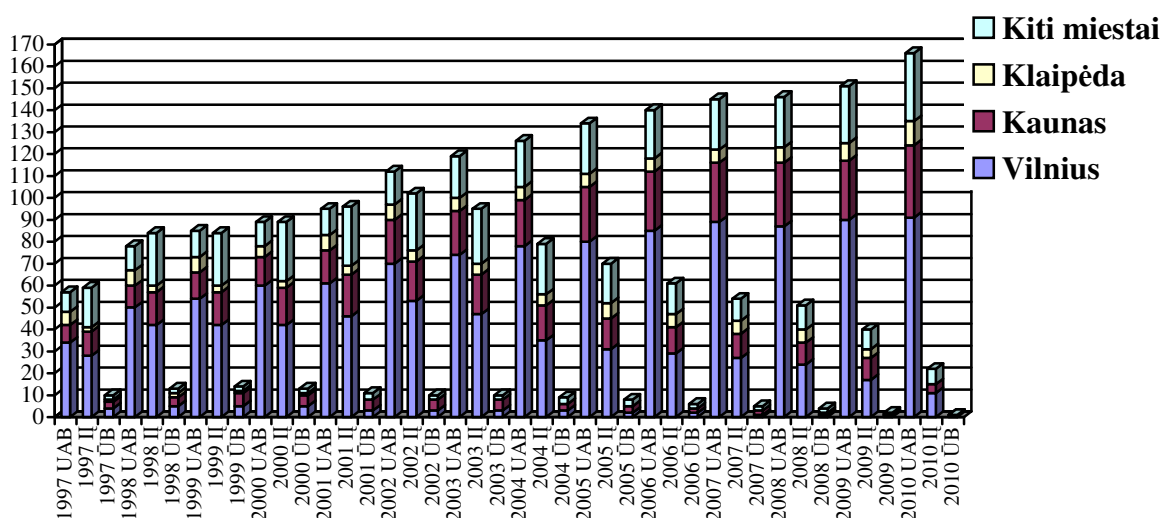
pagal apskritis taip pat daugiausiai audito įmonių yra įkurta Vilniaus (56 proc. visų audito įmonių), Kauno (21 proc.) ir Klaipėdos (8 proc.) apskrityse (2 pav.).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, audito įmonės gali būti šių teisinių formų: individualios įmonės (toliau – IĮ), tikrosios ūkinės bendrijos ir komanditinės ūkinės bendrijos (toliau kartu – ŪB) bei uždarnosios akcinės bendrovės (toliau – UAB). Audito įmonių skaičius pagal teisinės formas per visą audito įmonių veiklos laikotarpį keitėsi nevienodai (3 pav.):

- UAB skaičius nuolat didėjo ir 2010 metų pabaigoje sudarė 88 proc. visų audito įmonių skaičiuje (1997 m. sudarė 45 proc.);

- IĮ skaičius didėjo tik iki 2002 m., vėliau pradėjo mažėti ir 2010 metų pabaigoje sudarė 12 proc. visų audito įmonių skaičiuje (1997 m. sudarė 47 proc.);

- ŪB skaičius didėjo tik iki 1999 m., vėliau pradėjo mažėti ir 2010 metų pabaigoje beliko vos 1 audito tikroji ūkinė bendrija ir nei vienos audito komanditinės ūkinės bendrijos.

3 pav. Audito įmonių skaičius pagal teisinės formas ir miestus

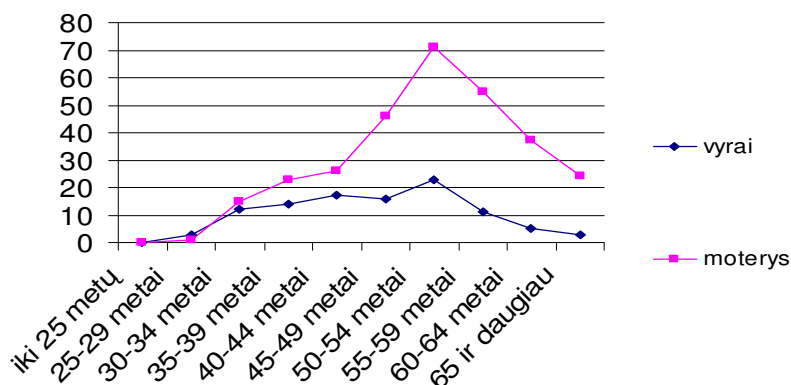
Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seime užregistruotą Audito įstatymo pakeitimo projektą, artimiausiu metu turėtų atsirasti nauja audito paslaugų teikimo forma nes, įgyvendinant Paslaugų direktyvą, numatyta, kad auditą auditorius galės atlikti ir dirbdamas savarankiškai.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, asmuo, prieš gaunant auditoriaus vardą, turi:

- įgyti aukštąjį universitetinį išsilavinimą;
- ne trumpiau kaip 3 metus dirbti audito įmonėje auditoriaus padėjėju;
- išlaikyti kvalifikacinius auditoriaus egzaminus;
- atitikti kitus Lietuvos Respublikos audito įstatymo keliamus reikalavimus.

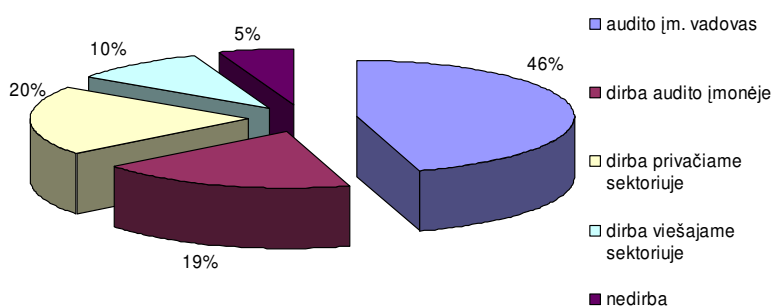
Dėl šių privalomų ir pakankamai griežtų procedūrų dauguma auditorių yra 50-54 metų amžiaus (4 pav.). Vidutinis auditorių amžius yra 50,1 metų, tačiau auditoriai vyrai yra šiek tiek jaunesni, jų vidutinis amžius yra 45,9 metų, kai auditorių moterų – 51,5 metų (auditorių tarpe didžiąją daugumą ir

toliau sudaro auditorės moterys, kurių yra beveik tris kartus daugiau nei vyrų). Per paskutinius penkerius metus vidutinis auditorių amžius kasmet didėjo po 0,6 metų.

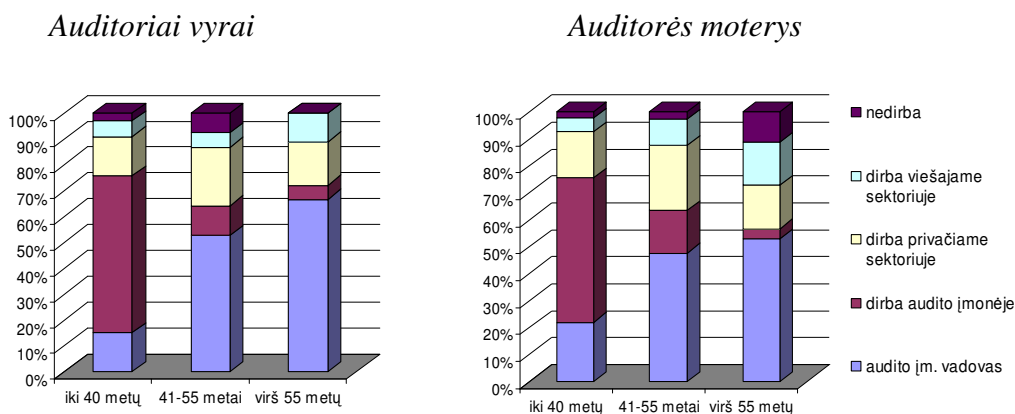
4 pav. Auditorių vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal amžių grupes

Beveik pusę auditorių dirba audito įmonių vadovo pareigose, penktadalis auditorių dirba samdomais darbuotojais audito įmonėse ir dar trečdalis auditorių dirba kitose ne audito įmonėse ar valstybinėse institucijose (5 pav.).

5 pav. Auditorių pasiskirstymas pagal darbovietes

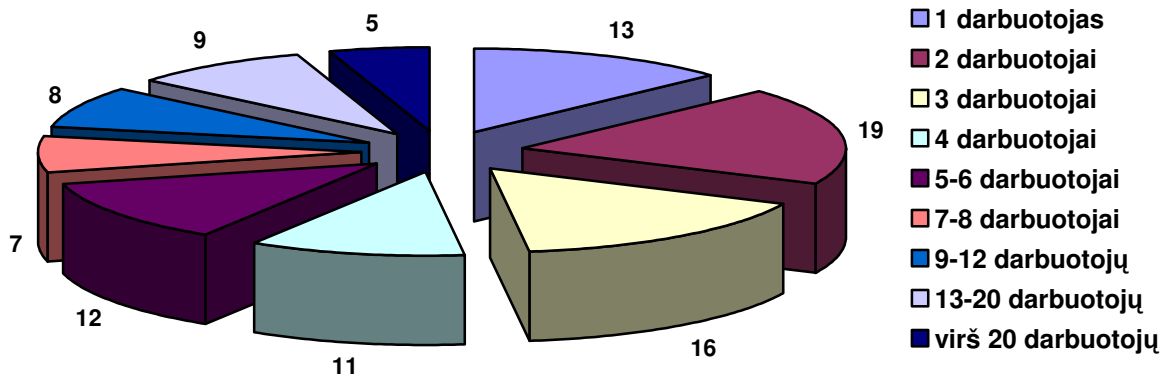
Daugiau kaip pusė auditorių iki 40 metų amžiaus dirba audito įmonėse samdomais darbuotojais, o virš 40 metų amžiaus daugiau kaip pusė auditorių jau dirba audito įmonių vadovais (6 pav.).

6 pav. Auditorių vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal amžių grupes ir darbovietes

Išlieka vis dar populiariu auditoriams, dirbantiems vienoje audito įmonėse, tuo pačiu dirbti ir ne audito įmonė (13 proc. visų auditorių) ar dirbti ir kitoje audito įmonėje (10 proc. visų auditorių).

Daugumoje audito įmonių ir toliau dirba tik po vieną auditorių. 2010 metų laikotarpyje po vieną auditorių dirbo 63 proc. audito įmonių, po du – 20 proc. audito įmonių, po tris – 10 proc. audito įmonių, po keturis ir daugiau – 7 proc. audito įmonėse. 2010 metų laikotarpiu vidutiniškai audito įmonėse dirbo po 8,5 darbuotojus (7 pav.). Lyginant su ankstesniais laikotarpiais, darbuotojų skaičiaus didėjimas audito įmonėse išlieka: 2009 metais audito įmonėse vidutiniškai dirbo po 8,4 darbuotojus, 2008 metais – po 8,0 darbuotojus, 2007 metais – po 7,3 darbuotojus.

7 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių, proc.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu, auditas turi būti atliekamas:

- viešojo intereso įmonėse (t. y. akcinėse bendrovėse, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamose rinkose, bankuose ir Centrinėje kredito unijoje, finansų maklerio įmonėse, investicinėse kintamojo kapitalo bendrovėse ir uždaro tipo investicinėse bendrovėse, kurių turto valdymas neperduotas valdymo įmonei, kolektyvinio investavimo subjektų ar pensijų fondų valdymo įmonėse, draudimo įmonėse ir perdraudimo įmonėse, Lietuvos centriniame vertybinių popierių depozitoriume ir Vilniaus vertybinių popierių biržoje);

- valstybės ir savivaldybės įmonėse;

- akcinėse bendrovėse;

- uždarosiose akcinėse bendrovėse, kooperatinėse bendrovėse (kooperatyvuose), tikrosiose ūkinėse bendrijose ir komandinėse ūkinėse bendrijose, kuriose visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės, jeigu jų ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija šiuos dydžius: pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 12 mln. litų, balanse nurodyto turto vertė – 6 mln. litų, vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 50;

- uždariesiose akcinėse bendrovėse, kuriose akcininkė yra valstybė ar savivaldybė.

Auditas gali būti atliekamas ir kitose įmonėse jei tai numatyta kituose įstatymuose ar įmonių įstatuose, taip pat dėl kitų priežasčių. 2010 metais Lietuvoje atlikti 3348 metiniai auditai (1 lentelė) bei 1734 kitokie patikrinimai, tame tarpe 1064 ne audito paslaugos, kurioms taikomi tarptautiniai užtikrinimo užduočių, tarptautiniai peržvalgos užduočių, tarptautiniai susijusių paslaugų standartai ir susiję praktiniai nurodymai (toliau – užtikrinimo ir kitos susijusios paslaugos). 2010 metais, palyginus su praėjusiu laikotarpiu, atliktų metinių auditų skaičius sumažėjo 9 proc.

1 lentelė

Atliktų metinių auditų skaičius, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių ir audituojamų įmonių formas (2010 metų laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

	1 audi-	2 audi-	3 ir daugiau	Iš viso (be 4		Didysis audito		Iš	Praėjusiu	Po-
	audi-	toriai	auditorių	didžiausių)		įmonių ketvertas*		viso	laikotarpiu	kytis
Viešojo intereso įmonėse	0	10	9	19	14%	113	86%	132	159	-17%
Kitose AB	67	61	59	187	79%	50	21%	237	242	-2%
Valstybės ir savivaldybės įmonėse	55	77	62	194	96%	9	4%	203	202	0%
UAB, kurioms privalomas auditas	437	237	542	1216	70%	521	30%	1737	2111	-18%
Kitose įm., kurioms privalomas auditas	63	19	42	124	98%	2	2%	126	99	27%
Kitose UAB	154	114	343	611	85%	106	15%	717	673	7%
Kitose įm.	57	52	38	147	75%	49	25%	196	189	4%
Iš viso:	833	570	1095	2498	75%	850	25%	3348	3675	-9%
Praėjusiu laikotarpiu	1000	698	1141	2839	77%	836	23%	3675		
Pokytis	-17%	-18%	-4%	-12%		2%		-9%		

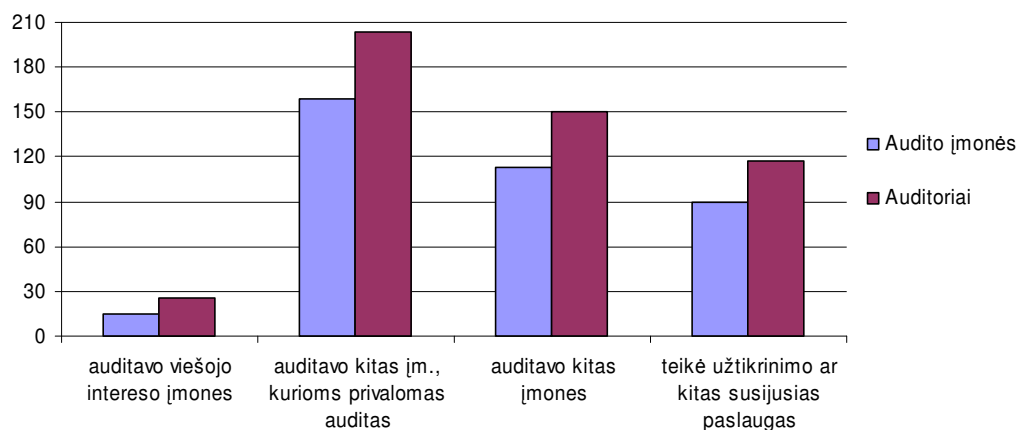
* t. y. UAB „DELOITTE LIETUVA“, UŽDAROJI AKCINĖ BENDROVĖ „ERNST & YOUNG BALTIC“, „KPMG Baltics“, UAB ir Uždaroji akcinė bendrovė „PricewaterhouseCoopers“

Ekonominė krizė turėjo įtakos ir audito rinkai. Dėl prastesnių įmonių veiklos rodiklių sumažėjo audito paslaugų paklausą – 2010 metais lyginant su ankstesniais metais auditų uždariesiose akcinėse bendrovėse, kurioms privalomas auditas, atlikta net 18 proc. mažiau. Didžiausią krizės įtaką pajuto mažesnės, turinčios po 1-2 auditorius, audito įmonės, kuriose atliekamų auditų skaičius krito atitinkamai 17 ir 18 proc. Tuo tarpu didysis audito įmonių ketvertas sugebėjo padidinti, nors ir nežymiai (2 proc.), atliekamų auditų skaičius.

Prognozuoti, kad 2011 metais audito įmonės jau pajus teigiamą atsigaunančios ekonomikos poveikį dar negalima, tačiau atsižvelgiant į VĮ Registrų centro pažadus nebepriimti neaudituočių finansinių ataskaitų, kai auditas yra privalomas pagal įstatymus, turėtų užkirsti kelią įmonių piktnaudžiavimui neaudituoti finansinių ataskaitų, nors tai ir privaloma atlikti, bei padidinti audito paklausą.

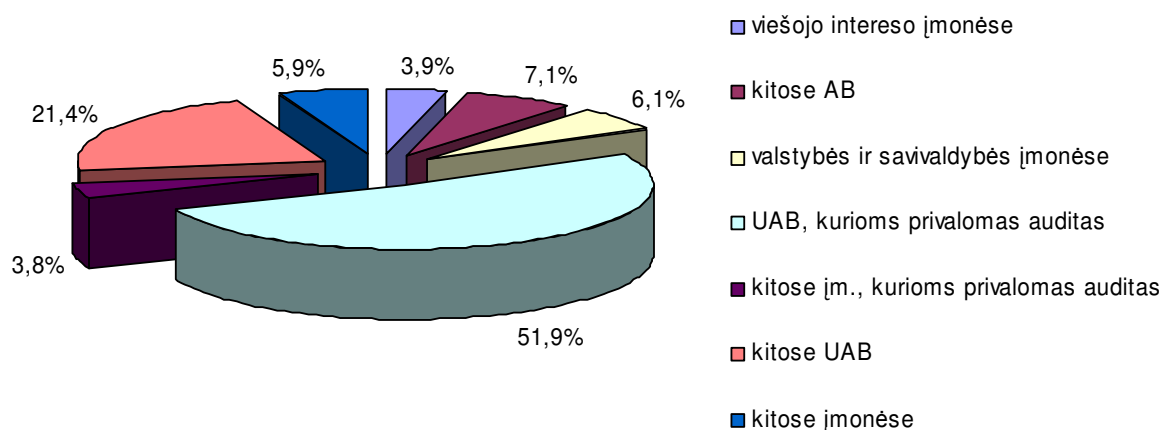
Nors įmonės į audito įmonių sąrašą įrašomos, kad galėtų teikti audito paslaugas, tačiau 13 proc. audito įmonių 2010 metais audito paslaugų visai neteikė. Taip pat ir ne visi auditoriai vykdė audito veiklą – 2010 metais audito veiklos nevykdė 47 proc. auditorių. Beveik visos audito įmonės, teikusios

audito paslaugas, ir beveik visi auditoriais, vykde audito veiklą, atliko auditus įmonėse, kurioms privalomas auditas – atitinkamai 96 ir 95 proc. (8 pav.).

8 pav. *Audito įmonių ir auditorių, teikusių tam tikras paslaugas, skaičius*

Daugiausiai, kaip ir anksčiau, net ir po ženklus sumažėjimo metinių auditų yra atliekama uždarosiuose akcinėse bendrovėse, kurioms privalomas auditas, tai sudaro 51,9 proc. visų atliktų metinių auditų (9 pav.).

9 pav. *Atliktų metinių auditų pasiskirstymas*

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, audito tikslas yra nustatyti ar:

- finansinės ataskaitos visais reikšmingais atvejais teisingai parodo audituojamos įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus pagal teisės aktus, reglamentuojančius buhalterinę apskaitą ir finansinių ataskaitų sudarymą;

- metiniame pranešime arba įmonės veiklos ataskaitoje pateikti finansiniai duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų duomenis.

Auditorių pareikštos nuomonių pasiskirstymas per paskutinius metus yra panašus – dviem iš trijų atvejų pareiškama besąlyginė nuomonė (2 lentelė).

2 lentelė

Auditorių pareikštų nuomonių pasiskirstymas, proc.

	2010 m.	2009 m.	2008 m.
Besąlyginė be dalyko pabrėžimo pastraipos	61,8	62,1	64,5
Besąlyginė su dalyko pabrėžimo pastraipa	11,3	10,4	7,2
Sąlyginė	26,5	26,8	27,7
Neigiama	0,2	0,2	0,3
Atsisakyta pareikšti	0,2	0,5	0,3

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, audito įmonės turi teisę:

- atlikti auditą;
- teikti užtikrinimo ir kitas susijusias paslaugas, tame tarpe Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektų patikrinimai;
- verstis kita veikla.

Audito įmonės 2010 metais gavo beveik 160 mln. litų pajamų, bet t. y. 13 proc. mažiau pajamų lyginant su praėjusiu laikotarpiu (3 lentelė).

3 lentelė

Audito įmonių pajamos, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių ir audito įmonių veiklas, mln. litų (2010 metų laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

	1 auditorius	2 auditoriai	3 ir daugiau auditorių	Iš viso (be 4 didžiausių)		Didysis audito įmonių ketvertas		Iš viso	Praėjusiu laikotarpiu	Pokytis
Auditas (įsk. tarpinį ir konsoliduotą)	5,9	4,6	11,8	22,3	38%	36,6	62%	58,9	70,6	-17%
Užtikrinimo ir kitos susijusios paslaugos	1,0	0,8	1,9	3,7	49%	3,8	51%	7,5	6,8	10%
Kiti patikrinimai	0,4	0,4	1,0	1,8	45%	2,2	55%	4,0	5,4	-26%
Apskaitos paslaugos	11,9	3,8	11,1	26,8	77%	8,0	23%	34,8	36,0	-3%
Konsultavimo paslaugos	1,4	0,9	4,6	6,9	14%	43,5	86%	50,4	60,3	-16%
Kita veikla	1,4	1,2	0,4	3,0	75%	1,0	25%	4,0	3,9	3%
Iš viso:	22,0	11,7	30,8	64,5	40%	95,1	60%	159,6	183,0	-13%
Praėjusiu laikotarpiu	24,1	13,4	33,0	70,5	39%	112,5	61%	183,0		
Pokytis	-9%	-13%	-7%	-9%		-15%		-13%		

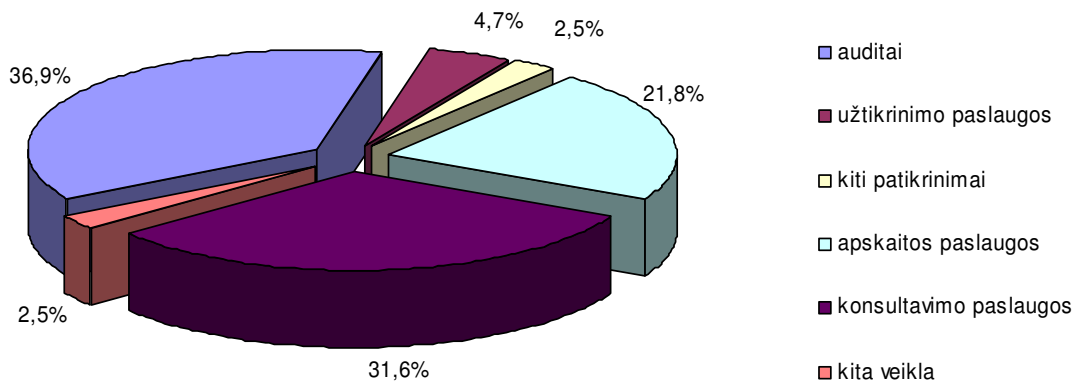
2010 metais lyginant su ankstesniais metais audito įmonių gaunamos pajamos už atliktus auditus sumažėjo 17 proc. Per šį laikotarpį taip pat ženkliai sumažėjo pajamos už konsultavimo paslaugas bei kitus atliekamus patikrinimus (atitinkamai 16 ir 26 proc.). Didesnis teigiamas pokytis pastebimas audito įmonių pajamose už teiktas užtikrinimo ir kitas susijusias paslaugas, kurios didėjo 10 proc.

Pajamos iš audito veiklos, nežiūrint šių pajamų sumažėjimo, išliko audito įmonių pagrindiniu pajamų šaltiniu. Pajamos iš audito veiklos sudaro 36,9 proc. visų audito įmonių pajamų ir iš audito veiklos 2010 metais daugiau kaip pusę savo pajamų gavo 29 proc. audito įmonių (2009 metais 35 proc.

audito įmonių gavo daugiau kaip pusę savo pajamų iš audito veiklos). Reikšmingą dalį audito įmonių pajamų struktūroje taip pat sudaro pajamos už konsultavimo paslaugas – 31,6 proc. ir pajamos už apskaitos tvarkymo paslaugas – 21,8 proc. Tuo tarpu kitos pajamos tesudaro 9,7 proc. visų audito įmonių pajamų (10 pav.).

Vertinant audito įmonių pajamas be didžiojo audito įmonių ketverto, tai daugiausiai pajamų gauta už apskaitos tvarkymo paslaugas (42 proc.), o pajamos iš audito veiklos sudarė 35 proc.

10 pav. Audito įmonių pajamų struktūra

Pajamos 2010 metais iš audito veiklos didėjo tik 2 iš 9 audito įmonių, pajamos iš kitos veiklos didėjo tik 2 iš 5 audito įmonių, o bendros pajamos didėjo tik 2 iš 7 audito įmonių (4 lentelė).

4 lentelė

Audito įmonės*, kuriose keitėsi pajamų dydis, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių (2010 metų laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

	Padidėjo pajamos, įmonių skaičius			Sumažėjo pajamos, įmonių skaičius		
	Auditas	Visa kita veikla	Visos	Auditas	Visa kita veikla	Visos
Audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius	32	44	32	74	75	87
Audito įmonės, kuriose dirba 2 auditoriai	9	18	12	25	20	26
Audito įmonės, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių (įskaitant didįjį audito įmonių ketvertą)	1	16	9	31	16	23
Iš viso:	42	78	53	130	111	136

* į skaičiavimus įtrauktos tik tos audito įmonės, kurios veikė 2010 m. gruodžio 31 d.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, ne mažiau kaip $\frac{3}{4}$ audito įmonės nuosavybės turi priklausyti Lietuvos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės auditoriams, Lietuvos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės audito įmonėms.

2010 metų laikotarpiu daugiausiai pajamų uždirbo audito įmonės priklausančios kitų šalių asmenims – beveik 2 iš 3 audito įmonių uždirbtų litų priklauso audito įmonių dalyviams iš kitų šalių. Nors audito tinklams priklauso tik 10 proc. audito įmonių, tačiau jos užima $\frac{3}{4}$ visos audito rinkos (5 lentelė).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, atlyginimas už audito atlikimą turi būti toks, kad auditas būtų atliekamas vadovaujantis profesinės etikos principų ir tarptautinių audito standartų reikalavimais. Tačiau dėl nemažos konkurencijos audito rinkoje, kuri ekonominės krizės laikotarpiu dar labiau paaštrėjo, vidutinis audito atlikimo valandinis įkainis 2010 metais mažėjo nuo 130 litų/val. iki 114 litų/val., o vertinant be didžiojo audito įmonių ketverto – nuo 83 litų/val. iki 78 litų/val. (audito paslaugų kaina grįžo į 2008 metų lygį).

6 lentelė

Audito įmonių ištekliai, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių (2010 metų laikotarpiu)

	Vienam auditui skiriamas laikas, val.	Po-kytis, proc.	Vieno audito kaina, litai	Po-kytis, proc.	Audito paslaugos kaina, litai/val.	Po-kytis, proc.
Audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius	111	0,9	7133	-8,1	64	-9,6
Audito įmonės, kuriose dirba 2 auditoriai	106	1,0	8013	-8,1	75	-9,5
Audito įmonės, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių	122	-2,4	10762	-6,3	88	-4,4
Didysis audito įmonių ketvertas	272	5,4	43099	-17,4	159	-21,4
Iš viso:	155	5,4	17601	-8,4	114	-12,8

Audito įmonių teikiamoms užtikrinimo ir kitoms susijusioms paslaugoms, kurioms taikomi tarptautiniai užtikrinimo užduočių, tarptautiniai peržvalgos užduočių, tarptautiniai susijusių paslaugų standartai ir susiję praktiniai nurodymai, 2010 metais vidutinė kaina buvo 6981 litas (praėjusiu laikotarpiu – 9302 litai) ir vidutiniškai buvo sugaištama 58 val. (praėjusiu laikotarpiu – 77 val.), o vidutinė tokios paslaugos kaina liko nepakitusi – 121 litas/val.

Priklausomai nuo audituojamos įmonės formos, 2010 metais vienam auditui vidutiniškai buvo skiriama: viešojo intereso įmonėse – 413 val./auditui, praėjusiu laikotarpiu buvo 269 val./auditui; kitose įmonėse, kurioms privalomas auditas – 161 val./auditui, praėjusiu laikotarpiu buvo 155 val./auditui; kitose įmonėse – 101 val./auditui, praėjusiu laikotarpiu buvo 99 val./auditui (7 lentelė).

7 lentelė

Audito įmonių ištekliai, priklausomai nuo audituojamos įmonės formos (2010 metų laikotarpiu)

	Vidutinis vienam auditui skiriamas laikas, val.	Pokytis, proc.	Mažiausias vidutinis audito įmonės vienam auditui skiriamas laikas, val.	Didžiausias vidutinis audito įmonės vienam auditui skiriamas laikas, val.
Viešojo intereso įmonėse	413	53,5	44	685
Kitose AB	165	-4,6	24	429
Valstybės ir savivaldybės įmonėse	116	-4,1	32	444
UAB, kurioms privalomas audita	170	6,9	40	380

Kitose įmonėse, kurioms privalomas auditas	109	5,8	30	367
Kitose UAB	109	5,8	20	233
Kitose įmonėse	73	-16,1	24	250
